

„Ita Engel, Pyrrhing, alii passim l. 5. de haeret. *Ratio* fere eadem; lex „degentibus inter haereticos nimis difficilis, periculum persionis non „tantum, receptio indicis non in eo rigore etc. Ceterum duplex est Index „librorum prohibitorum, seu Catalogus librorum, quos Ecclesia velut no- „xios fidelibus interdicit. 1. Dicitur Index Tridentinus, quem petente Con- „cilio sub annum 1565. per deputatos Pius IV. confici jussit, Sextus V. et „Clemens VIII. restauravit et auxit, qui tres classes continet, quarum „prima potissimum damnat auctores, altera libros auctorum certorum, „tertia vero libros anonymos, aut ignoti ac incerti auctoris. Verum cum „hic turbaret ordinem crescentium in dies librorum, jussu Alex. VII. „circa annum 1664. confectus est alter dictus: *Index Congregationis*, in „quo duae solum classes ordine alphabeti ponuntur, ita ut quibuscumque „libris non apprimitur nota *prima classis*, illi ad secundam classem per- „tinere intelligentur. De hoc ergo Indice tria observari velim. *Prima ob-* „*servatio*: prohibitio absoluta in illo extendit se ad 6. puncta, videlicet ad „impressionem, lectionem, retentionem, defensionem, expurgationem et „combustionem a semet privata auctoritate faciendam, cum illico debeant „libri ad inquisidores vel locorum Ordinarios deferri, ut videre est in 10. „prohibitionibus, et 18. instructionibus Indici adjunctis. *Secunda ob-* „*servatio*: prohibitio conditionata, si corrigantur, donec expurgentur, emen- „dentur etc. non concedit facultatem cuivis privato hujusmodi libros ex- „purgandi, sed solum constitutis ad hoc peculiariter; unde nata est prop. „45. Alex. VII. *Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri, usque* „*dum adhibita diligentia expurgentur*. *Tertia observatio* praeter consti- „tutionem Gregorii XV. anno 1623. attendenda pariter et constitutio Be- „nedicti XIV. quae plura ordinavit deinceps in prohibendis libris servanda, „e. g. ut auctor libri prius moneatur, maxime si sit alicujus nominis, nisi „errores sint perniciosi etc.

„Ex his Coll. 1. quid sentiendum de illis, qui legunt auctores hetero- „doxos in jus nostrum Canonicum scribentes, et glossantes in Titulos: *de* „*fide Catholica, de veneratione Reliquiarum etc.* 2. aut libros, in quibus „pars duntaxat est infecta haeresi, unum totum cum aliis partibus confi- „ciens, velse juncta etc. 3. Vel libros haereticorum, in quibus haeresis „prius contenta jam est abrasa, aut solum incidenter hinc inde inspersa, „obiter propugnata etc. 4. Vel libros haereticorum manuscriptos, sive „compactos, sive non compactos. 5. Vel conciones impressas illorum, aut „folia non conficiencia justum librum. 6. Vel in specie Aventinum, Sleida- „num, Munsterum, aut Car. Molinaeum Jur.“

§. II. De infidelitate, et vitiis Fidei oppositis.

367. *Nota I. Infidelitas* est carentia verae fidei. Alia est *negativa* sive *materialis*, quae est invincibilis carentia fidei in eo, qui nihil unquam de fide audivit, vel destituitur sufficienti cognitione mysteriorum fidei inculpabiliter. Alia *formalis*, eaque vel *privativa*, quae est culpabilis carentia fidei in eo, qui vel non vult audire fidem, vel ei sufficienter propositae non assentiri, vel non inquirere, quando tenetur: vel *positiva* aut *contra- ria*, quae est carentia fidei in eo, qui sufficienter propositae dissentit, negando veritatem fidei, vel contrarium errorem asserendo. Haec iterum triplex est. 1. *Paganismus* est infidelitas, qua doctrina fidei totaliter tam secundum vetus, quam novum Testamentum rejicitur. Huc reducitur Atheismus et Mahometismus; quamvis enim Mahometani admittant aliqua tum ex veteri, tum ex novo Testamento, non tamen ita admittunt ut a Deo, sed ut a Mahomete proposita. 2. *Judaismus* est infidelitas, qua post

Christum novi Testamenti doctrina rejicitur; veteri autem Testamento in Talmud multae fabulae admiscentur, itaque figura, non veritas admittitur. 3. *Haeresis* est carentia fidei in eo, qui fidem quidem suscepit, sed libere et pertinaciter errorem contra fidem tuetur. *Pertinacia* definitur a *Taberna* deliberata voluntas dissentendi alicui veritati revelatae, ut tali sufficienter propositae per Ecclesiam, vel Scripturam, vel aliam fidei regulam. Sensu communi per infideles intelliguntur illi, qui non sunt baptizati; per haereticos autem formales ii, qui baptizati quidem sunt, et Christum cum utroque Testamento profitentur; in uno tamen, vel pluribus articulis fidei sufficienter propositis aut revelatis contra fidem veram pertinaciter errant. Haereticus materialis dicitur, qui adhaeret quidem errori contra fidem, sed ex ignorantia, vel simplicitate, vel sinistra confirmatione, non cum pertinacia, sed prompto animo ad deponendum errorem, cognita veritate.

368. *Nota II.* Huc etiam reducitur *Apostasia*, quae est discessio a suscepta fide Catholica ad infidelitatem. Alias enim latius sumitur trupliciter: 1. *Pro defectione a Sacro Ordine*, dum quis a statu clericali, ac continentiae yoto in susceptione Ordinis sacri edito ad statum matrimonii, et laicæ conversationis propria auctoritate se transfert. 2. *A Religione*, dum quis post emissam professionem vel vota religiosa a religioso Ordinis instituto discedit sine animo revertendi. 3. *Ab obedientia*, dum quis ab obedientia summi Pontificis se pertinaciter subtrahit, et vocatur *Schisma. Sporer* t. 2. in Decal. c. 3. n. 11. Juxta *Taberna* t. 5. c. 4. Differt ab haeresi, quod apostasia ex toto, haeresis tantum ex parte sit contraria fidei; communiter tamen quilibet a fide Catholica ad quancumque haeresim discedens, Apostata solet appellari: stricte autem Apostata dicitur, qui fidem Christianam, quam susceperat, penitus abnegat.

369. *Princip. I. Quaevis infidelitas formalis ex genere suo est grave peccatum, imo superat omnia peccata, quae contingunt in perversitate morum. S. Thom. 2. 2. q. 10. a. 3. Ratio* est: quia peccatum eo gravius est, quo magis mens hominis per illud avertitur a Deo: atqui per infidelitatem formalem maxime mens hominis avertitur a Deo; cum nequidem veram ejus cognitionem admittat: ergo. *Confir.* peccatum infidelitatis directe impedit remissionem aliorum peccatorum; quia fides est fundamentum, et vera radix justificationis, sine qua nemo Deo placere, et ad filiorum ejus consortium pervenire potest, ut ait *Trid. sess. 6. cap. 8.* Hinc Christus Joan. 8. v. 24. dicit: *Si non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro.* Porro inter species infidelitatis haeresis intensive est peccatum gravissimum, Paganismus autem extensive. *Ratio primi* est: quia haeresis est magis voluntaria, quam aliae infidelitates; pugnat enim contra fidem perfectius cognitam. *Ratio secundi* est: quia Paganismus negat plures veritates fidei, quam haeresis et Judaismus: ergo quoad extensionem materialem dicenda est infidelitas maxima. *S. Th. 1. c. a. 6.*

370. *Princip. II.* Poenae ab Ecclesia in HH. latae aliae sunt spirituales, aliae temporales. Ex spiritualibus prima est *excommunicatio latae sententiae, summoque Pontifici reservata*. Constat ex Cas. 1. Bullae Coenae Domini, quem bene explicat *Sanchez* L. 2. in Decal. c. 9., *Suarez de Cens. disp. 21. S. 2. et alii.* Extenditur haec poena in c. *Excommunicamus. 13. §. Credentes*, ad fautores, defensores, receptatores, et adjutores haereticorum in ipsa causa haereseos. Vide *Canonistas* in L. 5. Dec. tit. 7. de Haereticis. Extenditur etiam in *Bulla Coenae* ad illos, qui libros haereticorum, vel de Religione tractantes, vel haeresim continentis sine speciali Sedis Apostolicae licentia legunt, retinent, imprimunt, vel quomodolibet defen-

dunt. Vide in P. II. n. 1427. *Secunda* poena est *irregularitas*. De hac agemus in P. II. ubi de Cens. *Tertia* poena est privatio beneficiorum et dignitatum ecclesiasticarum obtentiarum, et inhabilitas obtainendarum, quamdiu quis in haeresi persistit. Haec poena actualibus HH. ipso jure, liberis autem eorum, defensoribus et receptatoribus per sententiam infligitur cit. c. *Excommunicamus*. 13. §. *Credentes*. Franc. Schmier L. 5. t. 2. c. 3. n. 36. *Quarta* poena est *privatio sepulturae ecclesiasticae*. A poenis temporalibus (quae sunt infamia juris, intestabilitas tam activa, quam passiva, amissio potestatis tum patriae, tum dominicae, confiscatio bonorum, et poena capitalis, de quibus in jure Canon.): heterodoxi eatenus per conventionem et pacificationem religiosam de anno 1555., et Westphalicam seu Monasteriensem de anno 1648. immunes esse videntur, quatenus tranquillitas Germaniae non aliter, quam hac impunitate concessa sperari poterat: at quoad poenas ecclesiasticas dicta pacificatio nihil roboris habet, ut ait *Franc. Schmier* l. c. n. 44. eoquod summus Pontifex, cuius est poenas spirituales relaxare, nunquam in id consenserit, sed potius contradixerit, ut constat ex Bulla *Innoc. X.* quae incipit: *Zelo domus Dei* anno 1648. die 20. Novembr. edita. Vide *P. König* ad tit. de HH. n. 28. Huc etiam pertinet obligatio gravis sub poena excommunicationis, haereticos denunciandi apud Inquisidores fidei, ut constat ex variis Bullis Pontificum, quas citat *Palao* T. 4. D. 3. q. 4. n. 21. Et *Alex. VII.* per Bullam: *Licet alias, praecipit, ut omnes Religiosi, etiam leviter tantum suspecti de haeresi, statim nulla facta correctione fraterna, deferantur ad Inquisidores a Papa constitutos: Idem *Alex. VII.* damnavit propositionem in ordine quintam: Quamvis evidenter tibi constet, Petrum esse haereticum non tenetis denunciare, si probare non possis.* Cum enim juxta Apost. 2. Timoth. 2. haeresis sit malum contagiosum, serpens ut cancer, et sua contagie facilime alios inficiat; haec specialissima denunciationis medela necessario videtur adhibenda. *Viva* in cit. propos. Censem tamen plures viri prudentes et docti, teste *La Croix* L. 2. n. 215., in pluribus Germaniae partibus praedictas Bullas non esse usu receptas quoad punctum denunciationis, tum quia nimis multi hic sunt manifesti haeretici, tum quia vix ex denunciatione potest sperari fructus, propterea quod in plerisque Germaniae locis ex necessitate sit permittenda libertas Religionis. Inter Religiosos tamen in vigore absque dubio retinenda est citata Bulla *Alex. VII.*

371. *Princip. III.* Ad incurriendas HH. poenas, praesertim excommunicationem summo Pontifici reservatam, requiruntur quatuor conditiones: 1. Ut quis sit haereticus formalis, h. e. ut interne ex parte intellectus habeat judicium erroneum, directe repugnans alicui veritati revelatae, et ut tali sufficienter propositae. Hinc si quis externe tantum negaret fidem, interne autem recte crederet, peccaret quidem graviter, sed proprie non esset haereticus, nec incurriter excommunicationem; si tamen talis pro haeretico et excommunicato declararetur, deberet vitari, nec posset absolvi, nisi Ecclesiae reconciliatus. 2. Ex parte voluntatis, ut cum pertinacia tueatur errorem. Hinc errans contra fidem ex ignorantia etiam culpabili, crassa vel supina propter discendi taedium peccat quidem, sed proprie non est pertinax, nec poenas incurrit, modo infallibilem Ecclesiae auctoritatem in proponendis rebus fidei cognoscat, credit et paratus sit ad credendum, quamprimum agnoverit hoc vel illud ab Ecclesia proponi ut credendum. 3. Requiritur, ut quis haeresin internam signis externis manifestet, scil. verbo, signo, vel facto; quia Ecclesia non punit actum mere internum. Vide de LL. n. 146. Haec sententia cum sit vere probabilis tum apud TT. tum apud Canonistas, tanquam favorabilior odiosae contrariae

in praxi potest praeferriri. Dixi, *signis externis*, scil. talibus, quae vel ex natura sua aut institutione, vel ex circumstantiis personarum, loci, temporis etc. sufficienter manifestativa sint haeresis internae. 4. Debet *actio externe manifestativa haeresis internae esse mortaliter mala*, satis delibera-ta, ita ut fiat ex animo asserendi et profitendi haeresin internam graviter malam; quia poena gravis non incurritur, nisi ob delictum grave. Unde excommunicatus non est, qui haeresin internam alteri manifestat consilii petendi causa, vel ut ab illo melius instruatur; haec enim manifestatio bona est, nec ab Ecclesia puniri potest: item qui in haeresin occulte lapsus, carnem edit die prohibito ex gula tantum, non ex animo per hoc profitendi suum errorem occultum, non incurriter excommunicationem, quia haec comestio ex se non est signum protestativum falsae sectae. Si tamen intenderet manifestare haeresin suam, et aliunde determinaretur ad professionem haereseos, puta a circumstantiis loci, temporis, aut conditionis a convivis factae, v. g. Qui bonus Lutheranus est, nobiscum comedat carnes; tunc incurriter excommunicationem. *Sanch.* L. 2. in *Decal.* c. 8., *Laym.* L. 2. tit. 1. c. 14., *Reiffenst.* in *Theol. Mor.* tom. 4. dist. 3. a. n. 25. Denique omnes poenae, quae in jure haereticis decretae sunt, etiam ab apostatis contrahuntur, at non vice versa. Vide cit. AA.

372. *Princip. IV. Non licet cum infidelibus communicare in sacris*, h. e. in iis, quae ad Religionem praecise pertinent, puta in eorum dogmatibus, cultu, et ritibus superstitionis; quia hoc esset profiteri infidelitatem. In profanis autem et politicis simpliciter quidem licet cum iis communicare, praesertim si id exigat necessitas aut utilitas corporis vel animae; nunquam vero licita est talis communicatio, ex qua fideli imminent periculum perversionis. Hinc in jure Canon. toto tit. *de Judaeis* prohibetur familiaritas cum Judaeis, tum quia, hac admissa, non abest perversionis periculum, tum quia maxime contra dignitatem Christianae legis est, tum denique quia indignissimum est cum iis nimis familiariter agere, qui blasphemant, et summo odio persequuntur Christianum nomen. Ita Comm.

373. Eodem modo communicatio cum HH. in criminis, in sacris, et in iis politicis actionibus, ubi adest periculum subversionis in fide vel moribus, mortaliter illicita est Catholicis. *Sporer* T. 2. in 1. Praecept. c. 3. sect. 4. *In criminis* communicare dicuntur 1. credentes, qui eorum doctrinam libenter audiunt, approbat, apud alios dilaudant etc.; item qui in genere tantum dicunt: Vera sunt, quae Lutherus, Calvinus contra Ecclesiam docuerunt; etsi in particulari illorum errores ignorent. Vide *Nav.*, *Toletum*, *Sanch.* l. c. 10.... 2. Fautores, receptores, defensores HH. in causa haeresis, et contra fidem Catholicam, nam extra causam haeresis quoad alia politica ac civilia credere, favere, recipere vel defendere HH. culpa non est, ut ait *Sporer* l. c. n. 30. Denique, ut haereticus excommunicatus vitandus sit, requiritur, ut sit nominatim denunciatus; hinc cum heterodoxi in Germania nominatim excommunicati non sint, vitandi per se loquendo etiam non sunt in rebus politicis et conversatione civili.

CASUS.

Amusus nullius rei magis ignarus, quam mysteriorum fidei; nihilominus inter pocula de rebus fidei non parum inepte disputat: textus biblicos ὁτεον ποτεον allegat: dum sermo fit de SS. Pontificibus, non nisi contemptum de iis loquitur: saepius dubitat de reali praesentia Christi in Eucharistia: de poenis aeternis inferni assensum tantum opinativum elicit: carnis resurrectionem in animo plane negat, idque saepius, nemine pra-

sente, verbis exprimit, dicens: *Rideo hanc vanam persuasionem de resurrectione carnis.*

374. Q. I. An Amusus sit infidelis, ita ut amiserit habitum fidei propter ignorantiam culpabilem mysteriorum fidei. R. Peccat quidem graviter ob ignorantiam crassam ac supinam; infidelis tamen non est, quamdiu paratus est errorem suum relinquere, si ab Ecclesia contrarium teneri resciverit; quia hoc modo non repugnat agnitae veritati. Si vero ignorantia affectata conjuncta esset cum contemptu virtuali fidei vel Ecclesiae, v. g. si nollet addiscere mysteria fidei, quia haec parvi aestimat, vel ut liberius in suis erroribus perseveret, vel ne teneatur in obsequium fidei captivare intellectum, tunc videtur positivum peccatum infidelitatis committere, quia saltem virtualiter judicaret, fidem ad salutem sibi non esse necessariam, quod est haereticum. *Babenst.* t. 5. d. 1. a. 2. n. 3. Eodem modo, qui tantum extenere negat fidem, peccat quidem graviter, non tamen cessat esse fidelis, multo minus amittitur habitus fidei per alia peccata fidei non opposita, ut constat ex *Trid.* sess. 6. can. 28. *Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul et fidem semper amitti; aut fidem, quae remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit.* Vide etiam propos. 12. ab *Alex. VIII.* damnatam. Ratio est: quia Scriptura docet, fidem consistere cum pravis operationibus: sic 1. Cor. 13. dicitur: *Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Quod autem sermo hic sit de fide divina, constat ex seq. *Nunc autem manent, fides etc.* Hinc etiam s. Aug. L. 1. de Trinit. C. 18. ait, *fides sine charitate esse posse, non autem prodesset.* Confirm. 1. Peccatores tenentur se convertere ad Deum, ut recuperent gratiam; atqui ad hanc se disponere nequeunt sine actu fidei et spei, quia *sine fide impossibile est placere Deo:* ergo si verus actus fidei infusae potest consistere antecedenter ad gratiam sanctificantem, etiam habitus fidei poterit consistere in magnis peccatoribus.

Adde hic, quod ab eodem *Alex. VIII.* recte damnata sit propositio octava, *necessere esse infidelem in omni opere peccare;* quia ex Scriptura et PP. constat, infideles operationes morales, laudabiles et honestas posse exercere: sic *Exod.* 1. laudantur Aegyptiae obstetrices, eoquod timuerint Deum, et non fecerint juxta impium Regis mandatum. 3. *Reg.* 21. laudatur Achab humiliatus. S. Aug. L. 5. de civit. Dei c. 15. ait, Deum amplitudinem imperii Romanis contulisse, eo quod pluribus virtutibus naturalibus pollerent. Hinc etiam *Trid.* sess. 6. can. 7. anathema dicit: *Si quis dixerit, opera omnia, quae ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vere esse peccata.* Vide etiam n. 406.

375. Q. II. Quid dicendum de disputatione inter pocula. R. Qui scit ignorantiam suam, et tamen libere se committit disputationi de rebus fidei cum acatholicis, manifesto periculo perversionis se ipsum, Religionem vero Catholicam ludibrio, et gravi contemptu exponit; ergo a gravi peccato vix excusandus censetur. Secus si Catholici tantum inter se sine tali periculo disceptent. Excusantur etiam rustici, qui ex pia simplicitate suam peritiam volunt ostendere. Periculosus est, textus biblicalos tantum ad libitum suum, et ad defendendos errores perperam allegare; major enim reverentia debetur verbo divino, quam ut poculis superfluis misceatur, nec Biblia a bibendo derivantur. Vide *Reiffenst.* t. 4. d. 4. a. n. 43.

376. Q. III. Quid de contemptu ss. Pontificum. R. Si is oriatur ex interno contemptu supremae potestatis, vel ad illum tendat ex intentione, culpa gravi non caret. Vide n. 183.

377. Q. IV. An dubitando peccaverit graviter peccato infidelitatis. R.

Affirmativa, si deliberate fiat, et cum pertinacia, sive dubitaverit *positive*, judicando, illum articulum fidei non esse dignum, cui certus assensus, sed incertus tantum *praebeatur*; sive *negative*, cohibendo assensum ex imperio voluntatis, quamvis positive non dissentiat. Si vero dubium tantum oriatur ex scrupulo conscientiae, vel alio motu, cui dubitans non consentit, sed resistit aversando, quidquid fidei contrarium est, non est peccatum, sed materia meriti: signum autem resistantiae et peccati non commissi esse poterit, si quis in ipsa tentatione magna molestia afficiatur, tanquam odio habens errorem, et diligens veritatem. Dubitans autem vere et interne tantum non incurrit excommunicationem, et consequenter absolvit potest a quolibet Confessario. Neque necessarium est explicare, qualis fuerit articulus, de quo dubium fuit; cum enim omnes nitantur eodem motivo infallibili, etiam censentur ejusdem speciei. *Stotz* L. 1. p. 3. q. 3. cum *Suar.*, *Palao*, *Laym.* Eodem modo peccat graviter, qui tantum elicit assensum opinativum de fide, h. e. qui simul cum plena advertentia judicat, motiva non esse tanti momenti, ut non possit subesse periculum deceptionis, quod contingit, quando quis dicit: Forte res ita se non habet, forte poenae inferni non sunt aeternae etc.; si hoc judicium in fide erroneum jungatur cum pertinacia, est haeresis, sicut dubium. Ita *Stotz* ibid. n. 117. cum *Palao*, *Azor*, *Coningk* etc. *Confir.* ex c. 1. d. HH. ubi expresse ita habetur; *Dubius in fide, infidelis est.* Ratio autem est: quicumque scit, aliquem articulum ab Ecclesia ad credendum esse propositum, et tamen judicat, eum esse incertum, is formaliter haereticus est; atqui dubitans de ejusmodi articulo deliberate, saltem implicite, et forte explicite judicat, eum esse incertum; ergo. Ita *Laym.* l. c. c. 13. n. 5. contra *Canum*, *Sanchez* et alios. Quoad ultimum Amusus incurrit excommunicationem. Vide *Stotz* l. c. n. 118.

378. Pro reliquis hoc pertinentibus *observa* I. Haeresin formalem cognosci ex gradibus pertinaciae: 1. Quando inter HH. nati et educati incipiunt dubitare de sua sectae veritate, nec tamen ulterius volunt inquirere ex odio, aut contemptu Ecclesiae. 2. Quando contra definitionem, auctoritatatemque Ecclesiae sufficienter propositam, sed non satis agnitam sentiunt ex eo, quia intellectum malitiose avertunt a perceptis motivis, et tantum convertunt ad motiva suae sectae non studio veritatis, sed quia non volunt subjici Ecclesiae ex quacunque demum causa politica, et respectu humano, ut plerique doctiores acatholici faciunt: vel 3. quando agnita veritate, adhuc contradicunt Ecclesiae, ex odio Papae vel Ecclesiae, ut faciunt Haeresiarchae et indurati Heterodoxi, sic *Grajus*, praefectis carceris Londinensis, dicere non est veritus: *Etsi scirem, quod ad coelum non nisi in Ecclesia Catholica pervenire possem, mallem carere coelo, quam profiteri fidem illam;* et hi sunt tres praecipui pertinaciae haeresis formalis gradus, quorum primus fundatur in veritate studio neglecta, secundus in veritate sufficienter proposita, sed contempta, tertius in veritate agnita malitiose oppugnata. Ita *Sporer* n. 1. *Praecept.* c. 3. n. 17. etc.

379. II. Signa ex quibus colligi potest, aliquem esse tantum haereticum materialem, sunt 1. Si quis erraverit quidem contra fidem, at semper paratus fuerit iudicio Ecclesiae se submittere, quamprimum errorem cognoverit. 2. Si quis de Catholica fide nihil sciverit, et de sua nunquam dubitaverit. 3. Si quis dubitans studuerit agnoscere veritatem, et, quantum potuit, inquisiverit. 4. Qui conversionem propositam ex respectu humano vel incuria distulit, ab eo tempore haereticus non est, peccat tamen contra praeceptum affirmativum fidei si diu differat.

380. III. Haereticis famulari, dum adest manifestum periculum per-

versionis, prohibitum est jure naturali et divino, quia non licet persistere in periculo proximo peccandi. Si absit hoc periculum, famulus vero impediatur plerumque, v. g. singulis mensibus his terve sine necessitate ab observatione praceptorum Ecclesiae, v. g. si diebus prohibitis deberet comedere carnes, negligere Missam, laborare serviliter diebus festis etc., adhuc illicitum est servitium; excusat tamen ad aliquod saltem tempus (non tamen ultra ordinarium, quo singulis annis famuli solent conduci) notabile damnum, v. g. si famulus deberet amittere suum salaryum, vel non posset habere dominum Catholicum, a quo sufficiens salaryum acciperet, nec aliunde haberet, quo sibi sufficienter prospiceret. *Ratio* est: quia praecincta Ecclesiae ad sui observationem obligant, nisi grave damnum intercedat. Ita *La Croix* L. 2. a. n. 102. cum *Nav.*, *Bonac.*, *Sanch.* et aliis. Si vero famulus raro impeditur ab obligatione Catholicorum, nec adeset periculum persionis, liceret servire acatholicum tolerato, uti passim sunt in Germania, quia hoc nullibi prohibitum est; nec apud Catholicos facile reperitur dominus, qui quandoque non ita impedit famulum. *Suar.*, *Laym.*, *La Croix* l. c. n. 104. Denique quae excusat apud dominos Catholicos ab observatione praceptorum Ecclesiae, v. g. custodire pecora, vigilare in excubiis militaris, navigare in mari per plures menses, etiam hosce famulos haereticorum excusat.

381. IV. Licitum est in Germania acatholicorum funera comitari humanitatis causa, assistere baptismu aut nuptiis, una alterave vice curiositatis gratia eorum conciones et cantus audire, spectare eorum coenam sine positiva tamen simulatione quod unus illorum sis, fungi apud eos officio mere politico, suscipere gradum ex Jure aut Medicina in eorum Academiis, dummodo nihil agendum aut permittendum sit, quod verae Religioni praedictum. *Ratio* est: quia haec in Germania non habentur pro signis approbativis acatholicae religionis. *Laym.*, *Spor.* et alii. Porro in Universitate Acatholica non licet audire lectiones Theologicas nec Juris Canonici (nisi forte librum 2. de Judiciis) quia haec tractant de rebus fidei, aguntque contra Ecclesiam Catholicam. Licet audire lectiones Juris Civilis, et Medicas, quia haec plerumque se non extendunt ad res fidei; magis periculosum est audire lectiones Juris Publici ob connexionem, quam habent cum Pontificibus et Ecclesia. Denique sicut raro sine magno fidei, virtutis ac salutis periculo Catholicum solent adire Universitates Acatholicas, ita nonnisi ii excusari a peccato videntur, qui fideli custodia muniti, et in fide constantes eo se conferunt discendi causa. Vide *P. Ignat. Schwarz* in *Colleg. Hist.* P. 3. Q. 6.

382. V. Media conservandi fidem *positiva* sunt: 1. Maximi semper aestimare donum fidei cum s. Paulo ad Philipp. 3. v. 7. *Existimo omnia detrimentum propter eminentem scientiam Jesum Christi Domini mei.* 2. Saepius gratias agere pro dono fidei: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei etc.* 1. Thess. 3.... 3. Frequenter cum Apostolis dicere Luc. 17. *Domine adauge nobis fidem.* Item frequentes actus fidei elicere tam internos quam externos; actus autem omnibus Christianis communes sunt: corde credere, ore confiteri, opere confirmare; *vera enim fides est*, juxta s. Greg., *quae huic, quod dicit, moribus non contradicit.* Actus fidei perfectissimi sunt: pro viribus eam dilatare, contra HH. aliosque hostes fortiter eam propugnare, denique sanguinem proprium fundere pro fide. 4. Omni studio et avide discere mysteria fidei. Adde media *negativa*: 1. Fugam superbiae et libidinis, ob quae duo vitia plurimi a fide defecerunt. Vide n. 321... 2. Fugam curiositatis et praesumptionis in rebus fidei perscrutandis. Nam *scrutator*

Majestatis opprimitur a gloria. Prov. 25.... 3. *Fugam nimiae familiaritatis cum acatholiciis; et lectionis librorum acatholicorum.*

383. VI. Modus recipiendi eos, qui ad veram fidem se volunt convertere, est sequens. 1. Bene instruendi sunt; praesertim explicitur notae verae Ecclesiae, media necessaria ad salutem tum necessitate medii, tum praecincti; ostendatur modus eliciendi actus fidei, spei, charitatis, doloris de peccatis etc. modus colendi Sanctos, ut plane deponant falsam persuasionem, qua acatholici a juventute laborant ex mendaci suorum praedictantium doctrina, quod catholicum cultu divino colant Sanctos; item modus se preparandi ad confessionem sacramentalem. 2. Post sufficientem instructionem erigantur ad emittendam professionem fidei. *NB.* Hic monendi sunt, ut deponant vanum timorem incussum a suis verbi ministris, quod debeant detestari parentes: haeresis et falsam tantum doctrinam de testantur catholicum, id quod ipsi acatholici sana ratione utentes faciunt. 3. Denique si nihil obstet, coram duobus saltem testibus Sacerdos superpelliceo et stola indutus a bene instructo excipiat professionem fidei juxta formulam Trid. quae in lingua vernacula passim habetur, vel in Agendis Dioecesis, in catechismo P. Kleppe, et in libellis catechetis Wirceburgi impressis. 4. Professione facta neo-conversus, si fuerit haereticus tantum materialis, potest absolviri a qualibet Sacerdote approbato: secus si fuerit haereticus formalis. Plura in P. 2. de casib. reserv. Postea admittitur ad confessionem sacramentalem et Eucharistiam. Prudentia instructori suggeret, ut non facile omnibus credat, qui petunt admitti ad professionem fidei.

„Modus excipiendi professionem fidei a neo-converso ad Ecclesiam Romano-Catholicam.

„Sacerdos superpelliceo, et stola violacei coloris indutus, necnon professurus fidem cum cereo accenso genuflectunt coram altari majori, vel imagine crucifixi, adhibitis ad minimum duobus testibus, et cantatur, vel recitatur hymnus Veni Creator Spiritus; vel lingua vernacula. Quo finito sequitur:

- „V. Emitte Spiritum tuum et creabuntur.
- „R. Et renovabis faciem terrae.
- „V. Domine exaudi orationem meam etc.
- „V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

„Deus, qui corda fidelium S. Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem Spiritu recta sapere, et de ejus semper consolatione gaudere. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

„Postea Sacerdos sedet in cornu Epistolae (si Sanctissimum Sacramentum asservetur in tabernaculo), sin minus in medio altaris, et coram illo genuflectit professurus, et emitit professionem fidei. Vel si nesciat legere, Sacerdos praelegit eidem tarde professionem, in formula breviori, si ita videbitur, ut conversus eamdem intelligere, et cum Sacerdote distinctis verbis pronuntiare possit.

„Quando per ventum fuerit ad illa verba: Ego idem NN. spondeo, vovo, et juro: imponit tres priores digitos super codicem Evangelii, et in fine illud osculatur. Quo facto dicitur a Sacerdote psalmus: Miserere.

- „V. Salvum fac servum tuum. R. Deus meus sperantem in te.
- „V. Esto ei Domine turris fortitudinis. R. A. facie inimici.
- „V. Mitte ei Domine auxilium de Sancto. R. Et de Sion tuere eum.
- „V. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

„Deus, cui proprium est misereri semper et parcere, suscipe deprecationem nostram, et hunc famulum tuum, quem excommunicationis catena constringit, miseratio tuae pietatis clementer absolvat. Per Christum „Dominum nostrum. R. Amen.

„Deinde absolvit eum ab haeresi hac forma.

„Misereatur tui etc. Indulgentiam etc. Ego auctoritate omnipotentis „Dei, et Beatorum Apostolorum ejus Petri et Pauli, et Sanctissimi Domini „nostri Papae N., absollo te a vinculo excommunicationis, quam incurriti per haeresim professam: admitto te in gremium s. matris Ecclesiae, „et in Sacramentorum ejus participationem: Communioni, et unitati fidelium te restituo. In nomine Patris et Filii etc.“

§. III. Principia generalia de spe.

384. *Princ. I.* Spes, prout hic sumitur, alia est *habitualis*, quae est habitus supernaturalis (communiter virtus theologica a Deo infusa) habilitans et adjuvans hominem ad desiderandam beatitudinem aeternam mediis necessariis ex promissione divina obtinendam: alia *actualis*, quae est actus, quo vitam aeternam, mediaque ad eam consequendam necessaria ac conductientia firma cum fiducia expectamus, quia Deus infinite bonus, potens ac fidelis illa promisit. Haec includit tres actus: 1. Desiderium bonorum supernaturalium a Deo promissorum; quod desiderium non consistit in simplici complacentia beatitudinis, sed in voluntate seria adhibendi ordinata media ad consequendam beatitudinem. 2. Firmam fiduciam, qua nos bona a Deo promissa obtenturos confidimus. 3. Erectionem animi contra difficultates occurrentes in consecutione beatitudinis. *Objectum materiale Spei primarium* est ipse Deus beate a nobis possidendus, juxta illud Genes. 15. *Ego... merces tua magna nimis.* Possessio enim Dei est summa beatitudo, quae praferenda est omnibus bonis et gaudiis creatis. *Secundarium* sunt omnia media tum supernaturalia ad consequendam beatitudinem necessaria (inter quae praincipia sunt remissio peccatorum, et gratia Dei per merita Christi etc. hic etiam pertinet domum perseverantiae, et propria merita, quatenus fundantur in gratia Dei et meritis Christi); tum naturalia, sive bona temporalia, quatenus conducunt ad animae nostrae salutem. *Objectum formale Spei*, prout haec est desiderium, est bonitas Dei respectiva, sive ut nobis bona, et a nobis possidenda; haec enim nos immediate movet ad actum desiderii; summe etiam movet, quia ejus possessio summe nobis bona est super omnia alia bona creata. Motivum spei, ut est erectio animi, est omnipotentia Dei, sive virtus auxiliatrix; haec enim movet ad prosequendum bonum arduum, erigitque animum adversus omne id, quod impedire potest consecutionem boni sperati. Hinc Isai. 6. *Sperasti in Domino Deo forti:* et Psal. 17. *Deus meus adjutor meus, et ego sperabo in eum.* Denique motivum spei, prout certa fiducia, est infinita Dei fidelitas, ejusque promissio, hac enim immixi, certo expectamus beatitudinem, et media ad eam consequendam necessaria. Hinc spes Hebr. 6. dicitur *anchora tuta:* et *Trid. sess. 6. c. 16.* ait: *Bene operantibus usque in finem, et in Deo sperantibus proponenda est vita aeterna, et tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsis Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis reddenda.* Porro etsi speculative triplex hoc motivum non necessario requiratur ad spem supernaturalem; in praxi tamen rudes sic perfectius possunt addiscere, et elicere spem plenam ac perfectam. Si

quaeras ex aliquo, cur amet et desideret beatitudinem, facile respondebit: Quia bona mihi est super omnia alia bona. Quaerenti ulterius, cur tanta cum fiducia eam tam arduam, et naturae vires excedentem expectet, respondebit: Quia Deus omnipotens me potest juvare, idemque vult juvare, et quia in promissis fidelissimus, beatitudinem una cum mediis promisit.

385. *Princip. II.* Spes habitualis omnibus hominibus tam parvulis, quam adultis necessaria est necessitate medi ad justificationem et salutem. Ita comm. Spes actualis, sive aliquis actus spei omnibus adultis rationis usu pollutibus etiam necessarius est ad justificationem et salutem. *Ratio* est: quia Deus neminem ex adultis justificat aut salvat, nisi propriis actibus tendat in ipsum tanquam finem ultimum; atqui hoc fieri nequit sine actu spei: ergo. Hinc Apostolus ad Rom. 8. ait: *Spe salvi facti sumus:* et *Trid. sess. 6. cap. 7.* inquit: *Fides, nisi ad eam spes accedat et charitas, neque unit perfecte cum Christo, neque corporis ejus vivum membrum efficit.* Praeceptum autem spei, prout est affirmativum, obligat hominem ad eliciendum saltem aliquando in vita actum spei, ut patet ex propos. 1. ab Alex. VII. damn. Imo saepius per vitae decursum; tum quia juxta lumen rationis absonum est, hominem nunquam, aut raro admodum ad finem ultimum per spem se convertere; tum quia ad pie vivendum, et ad salutis media adhibenda necessarius est actus spei. Vide dicta de praecepte fidei. *Viva* in cit. prop. damn., *Cardenas, Reiffenst.* et alios. Caeteroquin quo tempore determinato obliget hoc praeceptum per se, certo quidem definiri non potest, communiter tamen dicitur obligare 1. Sub initium usus rationis, postquam homini sufficienter per fidem aeterna beatitudo proposita est. 2. Quando quis tam vehementes contra spem tentationes patitur, ut iis aliter resistere nequeat, nisi elicendo actum spei, id quod maxime tenet in articulo mortis. 3. Per accidens obligat, quoties urget praeceptum alterius virtutis, v. g. orationis, poenitentiae etc., quod sine actu spei saltem virtuali impleri non potest. Nec tamen est, cur fideles de hac obligatione angantur, cum passim in exercitio bonorum operum, oratione etc. frequentes actus spei eliciantur. *Reiffenst. t. 4. Theol. Moral. dist. 5. n. 11.*

386. *Princip. III.* Spei opponuntur *Desperatio* et *Praesumptio*, illa per defectum, haec per excessum. Haec duo vitia praeceptum spei prohibet, prout est negativum, obligatque semper pro semper. *Desperatio* est actus voluntatis, quo quis abjicit omnem spem consequendae beatitudinis, vel mediorum ad illius consecutionem necessariorum, et quidem ex odio saltem virtuali, vel aversione beatitudinis aut mediorum, eo quod apparet obtentu impossibilia, vel nimis ardua, vel nunquam futura. Est ex genere suo peccatum mortale, quia immediate opponitur divinae bonitati ac misericordiae, et hominem directe avertit a suo fine ultimo, estque causa gravissimorum scelerum; facit enim, ut homo, abjecta salutis cura, absque timore se praecipitet in quaevis criminis (juxta illud ad Ephes. 4. *Desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae in operationem omnis im munditiae*); tandem vitam pertaesus, et conscientiae remorsum non ferens, sibi ipsi mortem inferat. Desperationi saepe conjunctum est crimen haeresis, specialiter in confessione explicandum, quando procedit ex judicio erroneo contra fidem, v. g. si quis ideo desperet, quia actualiter deliberate judicat, Deum non posse, nec velle remittere peccata, adeoque illum nec esse misericordem, nec omnipotentem, nec fidem in promissis, vel peccata sua tanta esse, ut vincant misericordiam et potentiam Dei, aut se positive a Deo reprobatum esse ante praevisionem peccatorum. A peccato gravi hic non excusat parvitas materiae, nisi adsit simul defectus sufficientis advertentiae et deliberationis, aut nimis turbatae rationis ex me-